

Els clàssics que ens fan millors

14 reflexions de Nuccio Ordine sobre la missió de l'escola i la importància de les humanitats

Els bons llibres ens obren horitzons i ens ajuden a caminar per la vida. Ens ho recorda Nuccio Ordine (Diamante, 1958), professor de literatura italiana i autor d'assajos com *La utilitat de l'inútil. Manifest* (Quaderns Crema, 2013) i *Clàssics per a la vida. Una petita biblioteca ideal* (Quaderns Crema, 2017), traduït de l'italià per Jordi Bayod. Ordine ha inaugurat la nova temporada del cicle *Converses a la Pedrera* (<https://www.lapedrera.com/ca/activitats/converses-a-la-pedrera-2017>) amb un diàleg amb el músic Jordi Savall (<https://www.lapedrera.com/ca/activitats/converses-a-la-pedrera-2017>). Resumim en 14 punts les idees de l'autor italià sobre els clàssics i l'escola com a eines per formar ciutadans lliures.

Foto: Cheryl DeWolfe

1. Les grans obres literàries o filosòfiques no haurien de llegir-se per passar els exàmens, sinó abans de tot pel plaer mateix que susciten i per mirar d'entendre el món que ens envolta i d'entendre'ns nosaltres mateixos.
2. En les pàgines dels clàssics, fins i tot a segles de distància, és possible sentir encara el batec de la vida en les seves formes més diverses. Els clàssics poden respondre encara avui les nostres

preguntes i revelar-se com un instrument valuós de coneixement.

3. La missió principal d'un bon professor hauria de ser reconduir l'escola i la universitat a la seva funció essencial: no la de produir fornades de diplomats i graduats, sinó la de formar ciutadans lliures, cultes, capaços de raonar de manera crítica i independent.

4. El veritable crític literari no hauria d'oblidar mai -com assenyala George Steiner, amb una metàfora forjada pel gran poeta rus Alexandr Serguèievitx Puixkin- que el seu paper hauria de ser el d'un carter: els carters saben que existeixen perquè hi ha qui escriu cartes. De la mateixa manera, la crítica existeix perquè hi ha qui escriu obres. I, com el carter, el crític hauria de posar-se discretament al servei de les obres, escoltar-les, protegir-les, deixar-les parlar, ajudar-les a arribar als seus destinataris.

5. L'escola sembla que ja només s'orienta per l'estrella polar del mercat. Sota la promesa de la inserció immediata en el món laboral, el disseny dels currículums escolars pot veure's fortament condicionat pels aspectes "professionalitzadors" de la formació. Tot això en detriment de les humanitats.

6. La bona escola no la fan ni les *tablets* a cada pupitre, ni la pissarra connectada a internet, ni el director de centre. La bona escola la fan sobretot els bons docents. Quan els alumnes em diuen que els clàssics són avorrits, els responc que els avorrits són els professors que els parlen dels clàssics.

7. No necessitem reformes generals, sinó una bona selecció dels docents. Els joves reclamen sobretot professors que visquin amb passió i amb veritable interès la disciplina que imparteixen.

8. La deriva empresarial i utilitarista de l'ensenyament fa que els estudiants es plantegin si han de seguir els seus interessos o deixar-se condicionar per una opció orientada en exclusiva per les oportunitats del mercat laboral. Si han de viure una passió o pensar sobretot en la feina. Tot i el risc de ser titllat d'irresponsable, dic als meus estudiants que triïn sempre el camí de la passió.

9. La missió més important de l'escola i dels estudis universitaris hauria de ser per damunt de tot fer entendre als joves que l'objectiu dels estudis no és obtenir un títol. Anar a l'institut o a la universitat hauria de considerar-se sobretot una gran oportunitat per aprendre i per intentar millorar. Privilegiar l'aspecte "professionalitzador" de les escoles significa perdre completament de vista la dimensió universal de l'ensenyança.

10. L'acte mateix d'ensenyar és una forma de resistència a les lleis del mercat i del benefici: si en una transacció comercial hi ha sempre una perdre i un guany (si compro una ploma, guanyo la ploma i perdo els diners), en una "transacció" intel·lectual un docent pot ensenyar la fórmula de la relativitat d'Einstein sense perdre-la, de manera que dona vida a un procés virtuós en el qual s'enriqueixen, al mateix temps, el qui rep i el qui dona. El coneixement, com recordava George Bernard Shaw, es pot compartir de tal manera que tots els protagonistes s'enriqueixin cada cop més.

11. L'aprenentatge demana lentitud, reflexió, silenci, recolliment. Renunciar a la lentitud, renunciar als sabers humanístics, significa renunciar a l'exercici de la crítica i a la recerca de la pròpia llibertat.

12. Invertir en ensenyament i en cultura significa educar els joves en el respecte a la justícia, en la solidaritat humana, en la tolerància, en el rebuig de la corrupció, en la democràcia, amb l'objectiu de millorar també el creixement econòmic i civil del país.

13. Que els governs facin la seva feina. Que els docents retrobin, amb un rampell d'orgull, l'entusiasme i l'empenta necessàries. I que els pares pensin més en la formació que en el futur compte bancari dels seus fills. Si frenem la deriva utilitarista i empresarial, ajudarem els nostres estudiants a entendre millor que el coneixement no s'abraça per guanyar diners, sinó sobretot per

ajudar-nos a fer-nos dones i homes lliures, capaços de rebel·lar-nos contra els egoismes del present, per intentar que la humanitat sigui més humana.

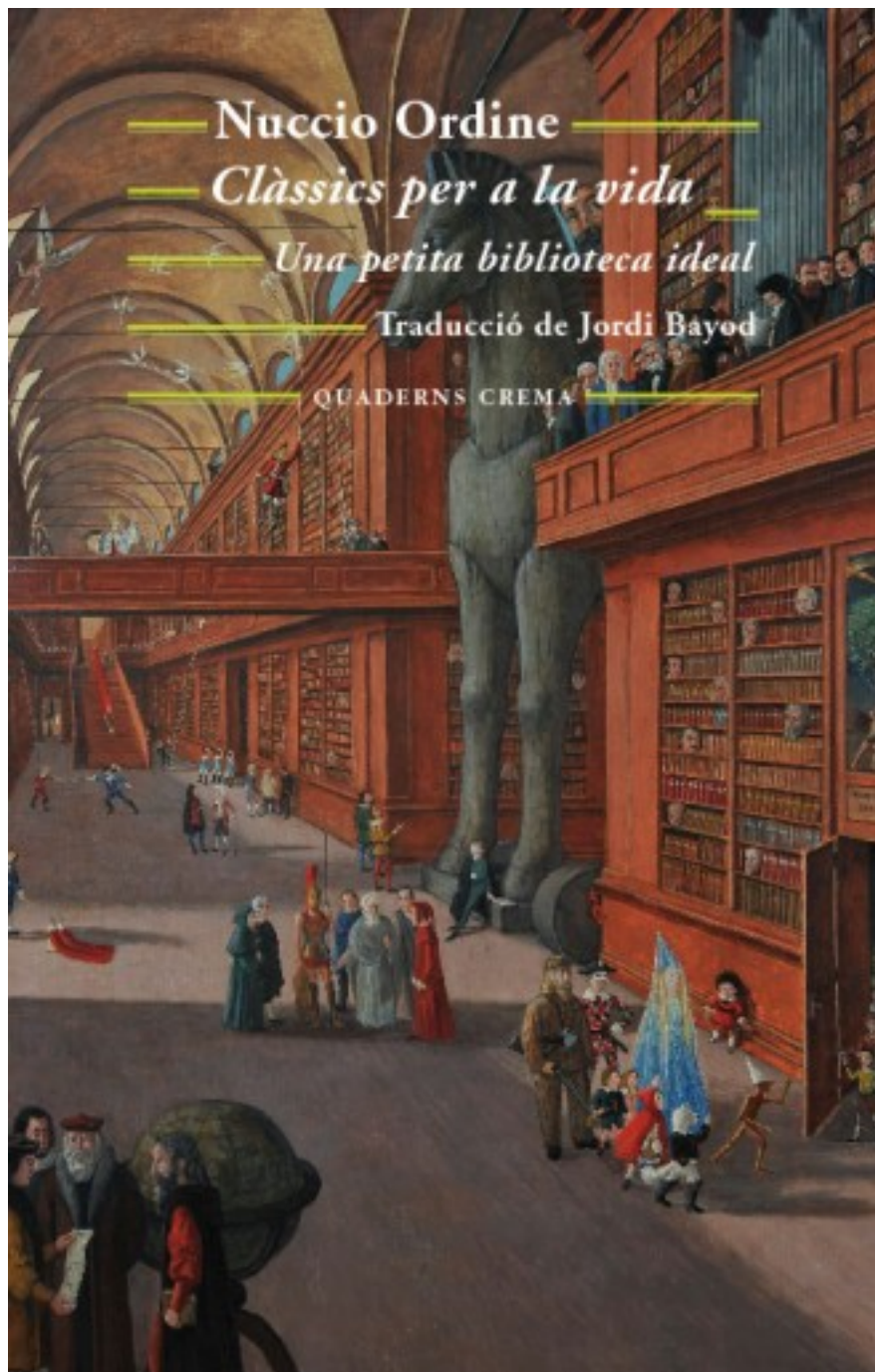
14. Cal partir dels clàssics, de l'escola, de la universitat, d'aquells sabers injustament considerats inútils (la literatura, la filosofia, la música, l'art, la recerca científica de base) per formar les noves generacions de ciutadans.

Textos seleccionats i comentats per Nuccio Ordine en el volum *Clàssics per a la vida. Una petita biblioteca ideal* (<http://www.quadernscrema.com/cataleg/classics-per-a-la-vida/>) :

- *Ciudadella*, Antoine de Saint-Exupéry
- *El mercader de Venècia*, William Shakespeare.
- «El mercat de piazza Navona», Giuseppe Gioachino Belli.
- *Cartes sobre la bogeria de Demòcrit*, Hipòcrates.
- *Orland furiós*, Ludovico Ariosto.
- *El convit*, Plató.
- *Els Buddenbrook. La decadència d'una família*, Thomas Mann.
- *Cartes*, Nicolau Maquiavel.
- *Memòries d'Adrià*, Marguerite Yourcenar.
- *Anys d'aprenentatge* de Wilhelm Meister, Johann Wolfgang von Goethe.
- «Tal vegada la meva última carta a Mehmet», Nâzim Hikmet.
- «Mendel el dels llibres», Stefan Zweig.
- *L'artífex*, Jorge Luis Borges.
- *El sopar de cendra*, Giordano Bruno.
- *Poesies juvenils*, Rainer Maria Rilke.
- «Una cançó nadalenca», Charles Dickens.
- *Jerusalem alliberada*, Torquato Tasso.
- *Emblemes*, Andrea Alciato.
- *Si això és un home*, Primo Levi.
- *Don Quixot de la Manxa*, Miguel de Cervantes.
- *Decameró*, Giovanni Boccaccio.
- *Antologia de Spoon River*, Edgar Lee Masters.
- *La vida i les sorprenents aventures de Robinson Crusoe*, Daniel Defoe.
- *Oracle manual i art de prudència*, Baltasar Gracián.
- *Orland furiós*, Ludovico Ariosto.
- *Gargantua i Pantagruel*, François Rabelais.
- *El petit príncep*, Antoine de Saint-Exupéry.
- *Assaigs*, Michel de Montaigne.
- *Els viatges de Gulliver*, Jonathan Swift.
- *L'escola de les dones*, Molière.
- *Volpone*, Ben Jonson.
- *Cent anys de solitud*, Gabriel García Márquez.
- «Dora Markus», Eugenio Montale.
- *El soldat fanfarró*, Plaute.
- *Odissea*, Homer.
- *Del seu retorn*, Rutili Namacià.
- *El vell Goriot*, Honoré de Balzac.
- *Records*, Francesco Guicciardini.
- «Amor», Guy de Maupassant.
- *Diccionari de tòpics*, Gustave Flaubert.
- *Les ciutats invisibles*, Italo Calvino.
- «Ítaca», K. P. Kavafis.
- *Sobre la dissimulació honesta*, Torquato Accetto.
- «Campo di Fiori», Czesław Miłosz.
- *Cyrano de Bergerac*, Edmond Rostand.

- *Pensaments*, Montesquieu.
- «El somni», John Donne.
- «Autopsicografia», Fernando Pessoa.
- *La subjugació de les dones*, John Stuart Mill.
- «Sobre l'educació», Albert Einstein.

(<http://www.quadernscrema.com/cataleg/classics-per-a-la-vida/>)

Clàssics per a la vida. Una petita biblioteca ideal

(<http://www.quadernscrema.com/cataleg/classics-per-a-la-vida/>)

© 2016, Nuccio Ordine

© de la traducció, 2017 Jordi Bayod

© d'aquesta edició, 2017 Quaderns Crema